

z p r a v o d a j

XIX. ročník

11

2008

- 2 Editorial
Frankofonie, cizí jazyky, švédská a dánská rada pro globalizaci...
- 3 Výzkum odborného vzdělávání
Informace o připravované čtvrté zprávě Cedefopu o výzkumu odborného vzdělávání.
- 4 *research*eu* jednou větou
Z časopisu o evropském výzkumu.
- 5 Anticipace vývoje kvalifikací v Evropě
První část překladu pracovního dokumentu Cedefopu.
- 7 Angličtina už nestačí...
Výuka cizích jazyků ve francouzských školách (angličtina, španělština, němčina, ruština, čínština, arabština a další).
- 8 Švédská Rada pro globalizaci
Článek čerpá z první zprávy rady věnované vzdělávání a vědě ve Švédsku.
- 11 Diagnostika kompetencí pomocí bilancování
Systémy evidování a hodnocení kompetencí ve Švýcarsku, ve Francii a v Norsku.
- 14 Co nového v časopisech
*European journal of vocational training, 2008, No. 44;
Journal of vocational education and training, vol. 60, 2008, No. 3*
- 15 Nové knihy v knihovně
- 15 Znovuobjevené knihy
- 16 Zajímavé internetové adresy
Evropský inovační a technologický institut; Europeana; EDEN, Fair Trade, Science in School.

Editorial

Francie stále ještě předsedá Evropské unii. Cedefop vždy vydává zprávu o odborném vzdělávání v předsedající zemi, kterou pak zpracováváme jako přílohu Zpravodaje. Zpráva o vzdělávání ve Francii byla publikována již minulý měsíc, její překlad však zabere delší čas, a proto zatím uvádíme jen motto francouzské zprávy, které bylo vybráno z projevu prezidenta Nicolase Sarkozyho v Melunu v květnu letošního roku: „Vzdělávat nezaměstnané lidi tak, aby mohli začít znovu, převádět lidi na jinou práci v oblastech, v nichž má zaměstnanost neblahou perspektivu, bojovat proti negramotnosti v podnicích, podporovat profesní přípravu starších lidí – je to politika zaměstnanosti nebo profesní přípravy? Kdo to může říci přesně? Jsem si však jist, že efektivní systém profesní přípravy je klíčem k vytvoření početných a kvalitních pracovních příležitostí.“

V době francouzského předsednictví proběhla událost, která má pro Francii a francouzštinu velký význam. V Kanadském Québecu se konala 12. vrcholná schůzka Frankofonie, mezinárodní organizace, jež sdružuje státy na základě sdílení jazyka (francouzštiny) a společných hodnot. Letošní summit se zabýval čtyřmi tématy: demokracií a vládou práva, hospodářským řízením, životním prostředím a francouzským jazykem. Bližší informace o Frankofonii, v níž má Česká republika od září 1999 status pozorovatele, najdete ve Zpravodajích 6/2005 a 6/1999.

Francii je věnován článek o výuce cizích jazyků. Angličtina je mezi cizími jazyky, kterým se učí mladí Francouzi, zatím na prvním místě. Podle známého škodolibého tvrzení, že „angličtina je jen špatně vyslovovaná francouzština“, by zvládnutí angličtiny nemělo být pro francouzské školáky velkým problémem. Anglosasové, kteří se chtějí naučit francouzsky, jsou ve složitější situaci, protože se musejí vypořádat s různými gramatickými jevy, jež se v angličtině již nevyskytují. Anglický spisovatel Peter Mayle, autor bestselleru *Rok v Provinci*, žije v Provinci už mnoho let. Když ho pracovní povinnosti přivedly na rok do New Yorku, liboval si, že může jít nakupovat, aniž by musel vzpomínat, jakého rodu jsou jednotlivé druhy ovoce a zeleniny. V angličtině jsou ženského rodu jen ženy a dívky, pojmenované samice, lodě a země, k nimž má mluvčí citový vztah. Francouzština zase nemá střední rod, to však studium moc nezjednodušuje. V článku na straně sedm se dočtete o tom, jaké jazyky si vybírají ke studiu dnešní mladí Francouzi kromě angličtiny, jejíž znalost je již v dnešním světě považována za samozřejmost. Za příklad jsou dávány skandinávské země, jmenovitě Švédsko, kde je prý angličtina běžným dorozumívacím jazykem, kterým Švédové někdy mluví i mezi sebou. To potvrzuje i zpráva švédské Rady pro globalizaci, ve které se píše, že rovný přístup ke vzdělávání ve švédském systému vede k tomu, že i lidé s nižším vzděláním mluví docela slušně anglicky.

Švédsko převezme evropské předsednictví v polovině příštího roku od nás, jako poslední stát tria zahájeného Francií (viz též Zpravodaj 7-8/2008). Rada pro globalizaci se proto zabývá otázkami současného světa a zaměřuje se hlavně na vzdělávání, protože pracuje jako orgán ministerstva školství. Ze zprávy vysvítá, že svou Radu pro globalizaci má také Dánsko. Zpráva se snaží vyjmenovávat kladné i záporné stránky švédského systému školství, vědy a hospodářství jako celku. Při čtení zprávy zjistíte, že švédské starosti jsou těm našim dost podobné.

Prognózami budoucího vývoje kvalifikací se zabývají všechny evropské země, i když k tomu používají různé metody. Výsledky dosavadního snažení shrnul Cedefop v pracovním materiálu, z něhož budeme postupně ve Zpravodaji uveřejňovat vybrané části.

AK

Výzkum odborného vzdělávání

Cedefop v současné době připravuje vydání čtvrté zprávy o výzkumu odborného vzdělávání. Tak jako tři předcházející zprávy, bude i tato obsahovat syntézu poznatků získaných z několika desítek výzkumů prováděných v různých zemích. Výsledky těchto výzkumů jsou publikovány v podkladových zprávách, které jsou rozděleny do tří svazků a jsou dostupné na webových stránkách Cedefopu. Nejzajímavější části shrnující čtvrté zprávy po jejím zveřejnění přeložíme pro Zpravodaj. Tento článek poskytuje jen předběžné seznámení s obsahem připravované syntetické zprávy nazvané Modernizace odborného vzdělávání.

Většina zemí Evropské unie účinně podporuje výzkum odborného vzdělávání, protože má zájem o jeho výsledky. Vlády těchto zemí si jsou vědomy toho, že odborné vzdělávání je součástí složitých sociálních a ekonomických struktur, které se vyznačují vysokou mírou komplexnosti a vzájemné propojenosti. Vztahy mezi těmito strukturami jsou dynamické, procházejí různými proměnami, s nimiž je spojeno mnoho nejistot. Pro vytváření politiky odborného vzdělávání je proto nezbytné mít co nejvíce informací o jeho sociálně ekonomických funkcích, o jeho závislosti na vnějších činitelích i o jeho vnější i vnitřní účinnosti. Takové informace může přinést především výzkum. Od něho se žádá, aby:

- identifikoval, analyzoval a vysvětloval vztahy mezi odborným vzděláváním a ostatními oblastmi společenského života, mezi nimiž na předním místě stojí trh práce,
- zjišťoval, které podmínky jsou nezbytné pro získávání kvalifikací potřebných pro výkon povolání,
- posuzoval vhodnost používaných postupů odborného vzdělávání,
- na základě svých zjištění navrhoval optimální koncepty odborného vzdělávání.

Ivan Švanda

(z předmluvy k překladu první zprávy o výzkumu OVP)

Modernizace odborného vzdělávání a přípravy (OVP)

Modernizace odborného vzdělávání je hlavním tématem čtvrté zprávy o výzkumu. Zpráva má za úkol poskytnout a prodiskutovat základní poznatky o procesu zlepšené spolupráce v odborném vzdělávání, který stanovuje priority pro reformování odborného vzdělávání tak, aby co nejvíce přispívalo k Lisabonskému procesu.

Čtvrtá zpráva o výzkumu se snaží dokumentovat, rozebírat a analyzovat sociálně-ekonomický kontext a proces reformování odborného vzdělávání na základě

nejnovějších poznatků z výzkumu. Má informovat politické činitele, zlepšovat politiku a rozvíjet výzkumnou agendu odborného vzdělávání.

Zlepšená evropská spolupráce v odborném vzdělávání

V roce 2002 přijali ministři odborného vzdělávání z 31 evropských zemí a Evropská komise Kodaňskou deklaraci.¹ Ta zdůrazňuje příspěvek odborného vzdělávání k dosahování lisabonských cílů a stanovuje priority pro reformy systémů OVP, které by měly být uskutečněny prostřednictvím zlepšené spolupráce. Každé dva roky je zhodnocen pokrok dosažený členskými státy v modernizaci OVP a podle toho jsou dále upravovány priority reformem.

První hodnocení proběhlo v prosinci 2004 v Maastrichtu. Maastrichtské komuniké² zaznamenalo pokrok a upravilo podle toho priority odborného vzdělávání. Identifikovalo reformy, které je třeba uskutečnit, a akce, které je třeba provést na evropské úrovni. Komuniké se zaměřilo zvláště na:

- obraz a přitažlivost profesní vzdělávací cesty s úmyslem zvýšit počet žáků v odborném vzdělávání;
- dosažení vysoké úrovně kvality a inovací v systémech OVP ku prospěchu všech žáků a globální konkurenceschopnosti evropského odborného vzdělávání;
- spojování OVP s požadavky trhu práce, který ve znalostní ekonomice vyžaduje vysoce kvalifikované pracovní síly, a zejména, kvůli silnému vlivu demografických změn, na zvyšování kvalifikace a rozvoj kompetencí starších pracovníků;
- potřeby lidí s nízkou kvalifikací a znevýhodněných skupin za účelem uchování sociální soudržnosti a zvyšování účasti na trhu práce.

Druhé hodnocení Kodaňského procesu evropskými ministry pro odborné vzdělávání, evropskými sociálními partnery a Evropskou komisí proběhlo v prosinci 2006 v Helsinkách. Helsinské komuniké³ znovu zdůraznilo potřebu investovat do lidského kapitálu a kvalifikací, navrhlo však zaměřenější přístup s omezeným počtem prioritních oblastí a jasných cílů. I když kodaňské a maastrichtské priority zůstávají v platnosti,

proces by měl být posílen a měl by se zaměřovat na tyto priority:

- obraz, postavení a přitažlivost OVP, kladení důrazu na dobré řízení systémů OVP, vzdělávacích institucí a/nebo poskytovatelů;
- další rozvoj, testování a realizace společných evropských nástrojů, které by měly začít fungovat do roku 2010;
- posilování vzájemného učení a zlepšení rozsahu, srovnatelnosti a spolehlivosti statistik OVP do roku 2008;
- aktivní zapojení všech zainteresovaných stran, jakmile se Kodaňský proces dostane do fáze realizace.

Zaměření tří svazků podkladových zpráv napovídá něco o tom, jaký bude obsah syntetické zprávy:

- První svazek se zabývá sociálně-ekonomickým kontextem, který ovlivňuje modernizaci a reformu odborného vzdělávání.
- Druhý svazek se zabývá různými aspekty a dimenzemi procesu reformy odborného vzdělávání, např.: vzděláváním učitelů a instruktorů, učením na pracovišti, odborným vzděláváním starších pracovníků, diferenciací a diverzifikací odborného a vysokoškolského vzdělávání.
- Třetí svazek se zaměřuje na vytváření národních systémů a rámců kvalifikací, na postupy pro zvýšení přitažlivosti OVP a na evropské nástroje a strategie, např. Evropský rámec kvalifikací (EQF).

Přehled předcházejících zpráv a jejich překladů pro Zpravodaj

První zpráva

TESSARING, Manfred.

Ausbildung im gesellschaftlichen Wandel : ein Bericht zum aktuellen Stand der Berufsbildungsforschung in Europa 1998. Luxemburg, Amt für amtliche Veröf-

fentlichungen der Europäischen Gemeinschaften 1999. 336 s. (Referenzdokument) ISBN 92-828-6149-X

Zpravodaj – příloha I/2000

Druhá zpráva

DESCY, Pascaline and TESSARING, Manfred.

Training and learning for competence : second report on vocational training research in Europe: synthesis report. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2001. 441 s. (Cedefop Reference series ; Sv. 6) ISBN 92-896-0029-2

Zpravodaj – příloha V/2001, I/2002, II/2002, IV/2002, I/2003

Třetí zpráva

DESCY, Pascaline and TESSARING, Manfred.

The value of learning : evaluation and impact of education and training : third report on vocational training research in Europe: synthesis report. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2005. 323 s. (Cedefop Reference series ; Sv. 61) ISBN 92-896-0336-4

Zpravodaj 12/2005, s. 7-8; 1/2006, s. 3-5; 2/2006, s. 4-5; 3/2006, s. 3-5; 1/2007, s. 5-7; 3/2007, s. 6-9; 4/2007, s. 5-7.

AK

¹ Viz též *Zpravodaj 1/2003*

² Viz též *Zpravodaj – příloha II/2005*

³ Viz též *Zpravodaj – příloha II/2007*

Pramen: DESCY, Pascaline, TCHIBOZO, Guy and TESSARING, Manfred. Modernising vocational education and training – a fourth Cedefop report on VET research.

http://www.trainingvillage.gr/etv/Projects_Networks/ResearchLab/forthcoming.asp

research*eu jednou větou

Časopis research*eu vychází ve dvou řadách (the magazine of the european research area a results supplement) a občas je vydáno zvláštní tematické číslo. Časopis přináší zprávy o nejnovějších výzkumech.

Obnovitelné zdroje, například větrné elektrárny musí být v době, kdy nefouká vítr, nahrazovány tradičními elektrárnami na uhlí a plyn, které proto nemohou být zcela zrušeny.

Finsko je považováno za světového průkopníka v ukládání radioaktivního odpadu do hlubokých úložišť – 300 metrů a více.

AK

*Pramen: Rethinking the European grid, s. 18-19. Finland buries its waste, s. 32. research*eu Special issue – April 2008*

Anticipace vývoje kvalifikací v Evropě

Evropská Rada na březnovém zasedání 2008 vyzvala Komisi, aby předložila celkové hodnocení budoucích požadavků na kvalifikace v Evropě do roku 2020 a navrhla, jaký postup zvolit pro předvídaní budoucích potřeb. Evropská komise zahájila iniciativu s názvem Nové kompetence pro nová zaměstnání (*New skills for new jobs*). Iniciativa má posílit strategii EU pro růst a zaměstnanost usilováním o úplnější informace o budoucích požadavcích na kvalifikace a zaměstnání v Evropě. Cedefop vypracoval přehled systémů pro anticipaci kvalifikačních potřeb v členských státech EU s úmyslem podpořit výměnu zkušeností a příkladů osvědčené praxe. Z pracovního dokumentu Cedefopu budeme postupně uveřejňovat překlady jednotlivých kapitol.

Všeobecné trendy v metodách a systémech anticipace potřeb kvalifikací v Evropě

Plánování pracovních sil většinou pomocí ekonometrických modelů jako hlavní či jediná cesta předpovídání potřeb trhu práce je již minulostí. V současné době jsou potřebné podrobnější, obsáhlejší a dobře zpracované údaje, protože předpovídání požadavků trhu práce v oblasti povolání a kvalifikací má plnit dvě hlavní funkce:

- politickou, kdy prognóza slouží jako výchozí bod;
- informační, kdy jsou dostupné údaje používány mimo jiné též poradenskými službami.

Informace o trhu práce se stávají veřejným statkem. Tyto nové funkce prognózování vyžadují jiné než mechanické metody, které poskytují počítačové modely předpovídání potřeby pracovních sil.

Holistický přístup Spojeného království

Založení Agentury pro rozvoj odvětvových kvalifikací (*Sector Skills Development Agency*) s působností v celém Spojeném království v roce 2002 a vytváření rad pro odvětvové kvalifikace (*sector skills councils*) ukazuje, že záměrem vlády je, aby anticipace potřeb profesní přípravy a kvalifikací byla určována převážně potřebami trhu práce na národní a regionální/místní úrovni.

Tradiční techniky prognózování trhu práce byly zdokonaleny a byl přijat holističtější přístup.

Kvantitativní metody zahrnují extrapolaci techniky, behaviorální/ekonometrické modely, šetření názorů zaměstnavatelů a audity kvalifikací. Kvalitativní metody zahrnují delfskou metodu,¹ případové studie, ohniskové skupiny a holistické modelování, např. scénáře. Rady pro odvětvové kvalifikace konzultují se zaměstnavateli v odvětví a shromažďují kvalitativní informace od odvětvových expertů a zaměstnavatelů. Mohou provádět na míru šité, odvětvové specifické prognózy a spolu s hodnotícími orgány podávat přehled o oblíbenosti kvalifikací.

Anticipace potřeb kvalifikací je zpočátku vedena na odvětvovém základě, potom vstoupí do hry regionální a místní dimenze – stále je však založena na odvětvových analýzách potřeb kvalifikací. V Anglii toto řídí agentury pro regionální rozvoj.

Vláda vyžaduje, aby každá z 25 rad pro odvětvové kvalifikace koordinovaných Agenturou pro rozvoj odvětvových kvalifikací dosáhla shody mezi zaměstnavateli a poskytovateli profesní přípravy o odvětvových kvalifikacích v daném odvětví. Rady pro odvětvové kvalifikace jsou organizace vedené zaměstnavateli a jejich úlohou je prezentovat kvalifikační potřeby zaměstnavatelů vládě a zvyšovat poptávku zaměstnavatelů po kvalifikacích a také zastupovat zájmy dalších zainteresovaných stran, zejména odborových svazů. Proces dosažení shody začíná hodnocením potřeb kvalifikací. V tomto procesu se od rad pro odvětvové kvalifikace požaduje, aby předpovídaly potřeby zaměstnanosti a kvalifikací v rámci daného odvětví. To lze provést pomocí:

- existujících kvantitativních předpovědí pro Spojené království (*Working futures 2004-14*), které poskytují srovnatelné projekce jdoucí napříč odvětvími s využitím národních zdrojů informačního systému nebo na míru šité odvětvové specifické předpovědi;
- kvalitativních scénářů vytvářených s odvětvovými zaměstnavateli.

Odvětvová shoda o kvalifikacích je nyní uznávána jako mechanismus, s jehož pomocí jsou požadavky zaměstnavatelů na kvalifikace ve Spojeném království identifikovány a plněny.

Silné stránky systému anticipace potřeb kvalifikací lze shrnout takto:

- je založen na konzultacích se zaměstnavateli;
- kombinuje srovnatelné zdroje informací jdoucí napříč odvětvími a založené na obsáhlých národních zdrojích informací strukturovaných podle standardní průmyslové klasifikace (*Standard Industrial Classification – SIC*) s kvalitativními informacemi shromažďovanými od odvětvových expertů a zaměstnavatelů;
- každá rada pro odvětvové kvalifikace se musí řídit stejným procesem usnadňování interakce se stranou nabídky.

Tyto podrobné a sofistikované předpovědi by nebylo možné provádět bez podstatných investic do statistické infrastruktury včetně: národních zpráv; tabulek vstupu a výstupu; přehledu národního podnikání; šetření pracovních sil a censu obyvatelstva. Rozsah těchto investic je mnohem větší než to, co je skutečně zapojeno do provádění projekcí. Tyto údaje jsou však používány též k mnoha dalším účelům.

Jedním z výsledků předpovídání kvalifikací a provádění šetření je vytvoření národních standardů povolání. Ty jsou specifikovány ve formě jednotek seskupených tak, aby splňovaly kvalifikační potřeby určitých povolání, které jsou identifikovány paralelním procesem mapování profesí.

Převládajícím trendem v Evropě proto je holistický přístup a kombinace různých metod usilujících o dosažení rozsáhlých a spolehlivých výsledků. Předpovědi se staly jednou z mnoha informací, které přispívají k podrobnějšímu, konsistentnějšímu a hodnověrnějšímu obrazu. Tak je tomu v Německu, ve Francii, v Nizozemsku, v Rakousku, ve Švédsku, ve Spojeném království a tento přístup se vytváří v ČR, v Estonsku, v Itálii a v Polsku.

Národní systém stálého sledování potřeb profesní přípravy a povolání v Itálii

System je budován na shromažďování a optimalizaci výsledků projektů zaměřených na anticipaci potřeb kvalifikací. System vytvořil Ústav pro rozvoj profesní přípravy pracovníků (*Istituto per lo Sviluppo della Formazione Professionale dei Lavoratori* – ISFOL) podle zadání Ministerstva práce a sociálního zabezpečení v rámci programu Evropského sociálního fondu v letech 2000-06. Je navržen jako styčná plocha dostupná z Internetu² a poskytuje tok informací (kvalitativních, kvantitativních a odhadů) o potřebách profesní přípravy vyplývajících z hospodářství a trhu práce. Tento systém uspořádává údaje a informace přicházející z různých zdrojů:

- popisy potřeb profesní přípravy, které vyplývají z národního šetření provedeného sociálními partnery ustavenými v bilaterálních orgánech;
- krátkodobé předpovědi přijímání zaměstnanců z projektu *Excelsior*, který provádí *Unioncamere*;
- střednědobé (pětileté) předpovědi hospodářských trendů zaměstnanosti pro jednotlivá odvětví založené na zprávách, které zpracovává ISFOL;
- střednědobé (pětileté) předpovědi kariérních perspektiv zaměstnanosti na národní i regionální úrovni založené na zprávách, které zpracovává ISFOL.

Spojení mezi různými druhy informací je zajištěno použitím oficiálních klasifikací ekonomických činností (národní klasifikace Ateco 91) a povolání (CP 2001 národní klasifikace ISTAT).

V roce 2003 ustavilo Ministerstvo práce a sociálního zabezpečení řídicí výbor (*Cabina di regia*), který zastupuje regiony a sociální partnery a má za úkol koordinovat, evaluovat a eventuálně reorganizovat systém. Tento systém přispívá hlavně ke zlepšení klasifikační a deskriptivní struktury povolání, která by umožňovala větší integraci a komunikaci mezi kvantitativní dimenzí profesních potřeb (ve statistických termínech) a kvalitativní dimenzí profesních potřeb vyjadřovaných trhem práce.

Mezi silné stránky národního systému sledování potřeb patří možnost přikročit k systémovému zásahu schopnému

integrovat regionální, místní a odvětvové dimenze v celostátním kontextu. Je však stále třeba se zaměřovat na některé problémy, např. na potřebu harmonizovat celostátní iniciativy s těmi, které probíhají na místní úrovni.

Celkově lze říci, že existuje lepší přístup ke kvalitnějším informacím o trhu práce. Mnoho úsilí při standardizaci shromažďování údajů vynaložily národní statistické úřady, které většinou používají klasifikační systémy převoditelné nebo plně kompatibilní s evropskou úrovní. Role Eurostatu při shromažďování harmonizovaných údajů přináší významné zlepšení také na národní úrovni, zvláště v nových členských státech; např. šetření pracovních sil (*labour force survey* – LFS), které je hlavním statistickým vstupem do národních analýz budoucích potřeb kvalifikací. Přesto však někdy není délka časových řad, i v celkově standardizovaných a spolehlivých statistikách, dostačující pro projekce. To je zejména problém nových členských států, ačkoliv potíže s dostupností a kvalitou statistik se vyskytují i ve starých členských státech (např. přerušení časových řad apod.).

Včasná identifikace potřeb kvalifikací však vyžaduje rozsáhlé informace a údaje na straně nabídky i poptávky trhu práce. Tyto údaje shromažďují různé instituce – národní, regionální, a odvětvové, nezávislá výzkumná střediska, vysoké školy, nevládní organizace – pod záštitou různých státních struktur a/nebo v rámci jednorázových aktivit (projektů). Harmonizace a srovnatelnost údajů, jejich spolehlivost a rozsah a jejich dlouhodobá udržitelnost (srovnatelnost podle času) závisí na různých faktorech a aktérech.

Anna Konopásková

¹ Viz *Delfská metoda jako nástroj plánování výzkumu profesní přípravy*. Zpravodaj, 2000, č. 3.

² <http://fabbisogni.isfol.it>

Pramen: Systems for anticipation of skill needs in the EU Member States. Cedefop working paper No 1. Thessaloniki : Cedefop, 2008. 37 s. ISSN 1831-2403

*Uvedeným tématem se zabývají i tyto články Zpravodaje:
Kvalifikace pro budoucnost 3/2008
Skillsnet – mezinárodní síť 10/2006*

Angličtina už nestačí...

Francouzský školský systém vyžaduje, aby žák na konci základní školní docházky uměl číst, psát a počítat, aby ovládal základy angličtiny a informatiky. Jde o dlouhodobou strategii, neustále zdokonalovanou, hlavně pokud jde o výuku cizích jazyků.

Raději angličtinu nebo němčinu? A jako druhý jazyk zvolit spíš italštinu nebo španělštinu? Nebo čínštinu? Takové otázky vznáší letošní březnové číslo *Le Monde de l'éducation* v článku *Cartographie de la planète langues*. Vybrat ten nebo onen jazyk, první nebo druhý, není jednoduchá záležitost. Volba cizího jazyka je sázka na budoucnost.

Němčina v číslech

822 067 žáků v roce 2006 (1 033 054 v roce 2000)
9114 vyučujících (aprobovaných profesorů)
Průměrný věk vyučujících: 48 let

V poslední době jak na *collèges*, tak na lyceích stoupá zájem o čínštinu. Číňané se stále vehementněji ekonomicky prosazují, takže mnozí studenti předpokládají, že investice do čínštiny se jim jednou vyplatí. Je to ale jisté? Je dobré vsadit na jazyk i na zemi? Může vůbec znalost jazyka zajistit dobrou budoucnost? Jaké jazyky zvolit, abychom v životě uspěli?

Čínština v číslech

12 464 žáků v roce 2006 (5614 v roce 2000)
116 vyučujících (aprobovaných profesorů)
Průměrný věk vyučujících: 42,1 let

Lingvisté vědí své: rozvoj jazyka nijak nesouvisí s hospodářským růstem v zemi, ale jediné s tím, zda země skutečně podporuje rozvoj *svého* jazyka. Například Indie, nepochybně hospodářsky vzrůstá, ale zájem o hindštinu nestoupá; v zemi, kde všichni vzdělaní lidé hovoří anglicky, je hindština poněkud zbytečná. Mnohé Francouze tato země láká, ale raději se věnují bengálštině, dominující v obchodních věcech...

Španělština v číslech

2 147 645 žáků v roce 2006 (1 920 134 v roce 2000)
13 689 vyučujících (aprobovaných profesorů)
Průměrný věk vyučujících: 38,5 let

Cervantesův jazyk rovněž láká, v roce 2006 si ho ke studiu vybralo dvaasedmdesát procent studentů. Angličtina, byť velmi vzdálená jazyku Shakespeara, stále sebejistě vládne, jen její obsah se poněkud změnil;

zlidovění jazyka, *lingue franca*, způsobilo, že anglicky mluví skoro každý, a tím angličtina značně utrpěla.

Angličtina v číslech

5 271 144 žáků v roce 2006 (5 350 549 v roce 2000)
38 610 vyučujících (aprobovaných profesorů)
Průměrný věk vyučujících: 43,5 let

Anglický jazyk se ustálil, stal se obchodním a globálním jazykem, bohužel poklesla kvalita jeho sdělení. Mimo jiné *angličtina pro všechny* rovněž způsobila, že volba jiných jazyků se začala ubírat taktéž jiným směrem. Nelze se divit; dnešní studenti nechťejí uniformitu, ale rozmanitost, volba „*rare*“, neobvyklých jazyků, se stala módou; raději arabštinu, vietnamštinu, hebrejštinu, než němčinu nebo angličtinu.

Ruština v číslech

14 707 žáků v roce 2006 (11 228 v roce 2000)
264 vyučujících (aprobovaných profesorů a uchazečů)
Průměrný věk vyučujících: 52 let

Evropská unie se rozšířila o státy východní Evropy, jejichž ekonomická integrace je dlouhodobý proces, takže naučit se polsky může být výhodné. Zvolit obtížnou ruštinu, pokládanou za *purgatoire linguistique*, jazykový očistec, nebo i turečtinu, by mohlo být také užitečné, zvláště jsou-li Rusko a Turecko nejbližšími partnery Evropské unie.

Arabština v číslech

6561 žáků v roce 2006 (5614 v roce 2000)
216 vyučujících (aprobovaných profesorů)
Průměrný věk vyučujících: 48 let

Zájem o arabštinu rovněž stoupá, podle Sophie Tardové z Institutu kultury arabského světa (*Institut du monde arabe* – IMA), *nejenže čím dál více lidí mluví arabsky, ale mluví čím dál lépe*. Na tom se podílejí zejména televizní kanály Al-Džazíra a Al-Arabíja, těšící se obrovské sledovanosti, počínaje Středním východem, přes část Afriky až po Asii a evropské země, například Francii. Francie je také jediná země, kde se vyučuje arabština od mateřské školky až po univerzitu.

IMA pořádá jazykové kurzy, o které je značný zájem; letos bylo přijato tisíc dvě stě dospělých uchazečů, z nichž šedesát procent nepochází ani z kulturního, ani z rodinného arabského prostředí.

Angličtina je nutná, ale nestačí

Kdo neumí anglicky, je na vedlejší koleji, zdůrazňuje lingvista Alain Pastor z Národního ústavu pro pedagogický výzkum (*Institut national de la recherche pédagogique – INRP*). Význam angličtiny je tak velký, že silně ovlivňuje existenci ostatních jazyků. *Na volném trhu s jazyky, rozhoduje pozice síly*, vysvětluje Alain Pastor. Jiným slovy: *Tam, kde je angličtina silná, místní jazyk ztrácí svůj vliv*. Ve skandinávských zemích, například ve Švédsku, je angličtina zcela běžným dorozumívacím jazykem, dokonce sami Švédové mluví mezi sebou anglicky; švédštině sice zánik nehrozí, ale davy ke studiu se nehrnou. Švédsky se učí jen ti, kteří k tomu mají své důvody, třeba kulturní; ostatní si v běžných věcech vystačí s angličtinou.

Ale s jakou angličtinou? Existuje velmi mnoho jazykových variant, angličtina je *langue éponge*, houbovitý jazyk, který do sebe nasává mnoho prvků, stále se rozvíjí; *nelze srovnávat američtinu s angličtinou, kterou se mluví třeba v Indii*, míní lingvista Jaume Costa z téhož pedagogického ústavu. V záplavě komerčních nabídek, *jak se rychle naučit anglicky*, hraje prim „angličtina mezinárodních letišť“, kdežto oxfordská či cambridžská angličtina se postupně vytrácí. Učitelé angličtiny, kteří dlouho tahali jen kartu konverzace (*communication*), budou muset brzy vyrukovat i s praporem kultury a literatury, pokud nechtějí, aby výuka zašla na úbytě, aby donekonečna neučili jen základy!

Závěrem lze konstatovat, že zdaleka nestačí ovládat jen *langue franque*, aby člověk vynikl, zvláště na trhu práce.

Angličtina je můj mateřský jazyk, ale to, že mluvím plynule anglicky mě už neužije. Přitažlivý na trhu práce jsem tím, že umím taky provensálsčinu, galštinu a bretonštinu, zdůrazňuje Jaume Costa.

Francii chybí politika

Angličtina je jazyk, který se dělí na několik oblastí. Jestliže se někdo chce stát obchodníkem, musí se specializovat na obchodní angličtinu, na obchodní jednání a ostatní nechat stranou. Student architektury nebo urbanistiky musí především pracovat s urbanistickým a historickým slovníkem, tvrdí Jaume Costa.

Zatímco angličtinář Sylvestr Vanuxem, předseda Sdružení učitelů živých jazyků (*Association des professeurs de langues vivantes – APLV*),¹ míní, že *ve Francii neexistuje politika, která by vedla k rozvoji jazykové výuky*. Základní problém, podle něho *spočívá v masifikaci vzdělávacího systému, který ovšem negarantuje efektivní výuku*.

Ve Francii se na prvním stupni základní školy učí základy angličtiny, ale na *collège* začínají žáci zase od nuly; nikdo nic nekritizuje, nic se neporovnává s ostatními evropskými programy. Žák, který je ve třídě pokročilejší, nemůže prakticky dělat nic jiného, než si s ostatními opakovat až do konce studia. Politici by se tím měli zabývat, jinak přijdou s křížkem po funuse.

Žáci nepokračují vždy stejným tempem, a proto se při výuce jazyků musí postupovat individuálně. *Jenže naši politici*, dodává pobaveně Franck Biancheri, ředitel výzkumu v Evropské laboratoři politické anticipace / Evropa 2020 (*Laboratoire européen d'anticipation politique / Europe 2020 – LEAP*), *jsou velmi hrdí na to, jak mluví anglicky, rádi se tím předvádějí, ukazují, jak jsou moderní, jenže to jsou rezidua let sedmdesátých. Už před třiceti lety se mělo začít s modernizací výuky anglického jazyka*.

Připravila Ladislava Chateau

¹ <http://www.aplv-languesmodernes.org>

Pramen: *Cartographie de la planète langues. Le Monde de l'éducation*, 2008, No. 367, p. 28-40.

Švédská Rada pro globalizaci

Rada pro globalizaci¹ ustavená švédskou vládou začala pracovat v lednu 2007 jako orgán ministerstva školství. Rada pořádá veřejná setkání, semináře a konference, na kterých přednášejí vědci, členové rady a hosté, a publikuje zprávy. Článek jsme zpracovali podle první z nich nazvané Hospodářský růst poháněný znalostmi.

Jak si stojí Švédsko ve srovnání s jinými zeměmi?

Podrobná analýza silných a slabých stránek Švédska bude obsažena v závěrečné zprávě Rady pro globalizaci. Některá pozorování však lze zveřejnit již v počátečním stadiu.

Na straně plusů je několik starých zavedených švédských charakteristik, které zůstávají přínosem a do určité míry se v průběhu času posilují. Je to například stabilní politický systém a klima spolupráce – udržova-

né v neposlední řadě sociálními partnery – a společenské klima s nízkým sociálním napětím. Institucionální strukturu představují efektivní a nezkorumpované veřejné úřady. Velké korporace jsou schopny využívat dlouhou dobu zavedené globální sítě. Přítomnost silných globálních podniků usnadňuje vytváření skupin, do nichž patří vysoké školy, výrobní podniky a podniky služeb.

Švédská populace je v zásadě otevřena vůči změnám, příznivě nakloněna modernosti a novým technologiím a profesně vzdělaná v mnoha oblastech. Jak poznamenal britský ekonomický publicista Martin Wolf ve své knize *Why Globalisation Works*, nachází se možná nejdůležitější zdroj bohatství a chudoby ve zvycích, hodnotách a uvědomovaných či neuvědomovaných (*tacit*) znalostech nashromážděných v populaci v průběhu její historie – ve společenském a lidském kapitálu země.

Jiným příznivým rysem je úsilí o rovnost, z něhož vyplývají relativně nízké třídní bariéry a inkluzivní přístup. Jednotné vzdělávání lze považovat za další projev stejného rysu. To je evidentní ve velmi rozšířené schopnosti mluvit slušně anglicky i u méně vzdělaných lidí. Vzdělávání dospělých a celoživotní vzdělávání jsou součástí zdravé švédské tradice, které budou ještě důležitější v novém globální prostředí, kde změny přicházejí rychle a lidé musí být neustále připraveni se přizpůsobit a zlepšovat své kompetence. Genderová rovnost a zavedený systém předškolní výchovy vede k vyšší míře účasti žen na trhu práce, což znamená lepší využívání celkové zásoby kompetencí obyvatelstva.

Všeobecný systém sociálního zabezpečení, který zahrnuje rozumnou výši nemocenských dávek a podpory v nezaměstnanosti usnadňující přechod do jiného zaměstnání u těch, kdo ztratili práci, by měl být také považován za plus. Tento systém snižuje riziko zátěže pro jednotlivé podniky a podporuje mobilitu na trhu práce. Sociální zabezpečení také přispívá k tomu, že veřejnost přijímá změny a úpravy, a k pracovnímu životu, v němž je ceněna vysoká produktivita. Poskytuje finanční ochranu v případě ztráty zaměstnání, úrazu nebo nemoci.

Velkou výhodou ve světě zvýšené mobility vysoce kvalifikovaných pracovníků je příjemné prostředí k životu, blízkost přírody, společenský život (včetně ducha spolupráce projevovaného sociálními partnery) a relativně nízká míra kriminality.

Zaměříme-li se na slabiny a problémy, měli bychom se zmínit o ochraně našich silných stránek tak, abychom je udrželi. Rozsáhlý systém vzdělávání dospělých a celoživotního vzdělávání musí být obhájěn a dále zlepšován. Nedostatečné investice do dopravní infrastruktury, zejména ve Stockholmu a Göteborgu, mají

nepříznivý účinek na každodenní život lidí. Varovné tendence v kriminalitě vyžadují pozornost, stejně jako občasná neschopnost zdravotnického systému držet krok s posledním vývojem na poli lékařské techniky.

Příčiny k obavám zavádají tyto skutečnosti:

- Fixní investice v podnikatelském sektoru jsou překvapivě nízké vzhledem k rychlému růstu produkce v posledních letech. Celkové investice do ekonomiky v porovnání s úsporami klesají, což znamená, že podstatné části úspor opouštějí zemi v podobě exportovaného kapitálu.

- Soukromý sektor služeb roste jen nepatrně ve srovnání s ostatními zeměmi. V důsledku demografického složení – švédská populace je nejstarší na světě – a sociálnímu systému je Švédsko průkopníkem v oblasti péče o staré lidi. Sektor služeb by měl být schopen vytvořit více podniků zaměřených na mezinárodní trh i v takových oblastech jako je pečovatelský a vzdělávání.

- Klesá počet žádostí o udělení patentu.

- Části švédské infrastruktury jsou zanedbávány. V důsledku toho si neudržely své bývalé prominentní mezinárodní postavení. Jedním z příkladů je letiště Arlanda. První místo, které mnozí cestovatelé při příjezdu do Švédska uvidí, neposkytuje adekvátní obraz země patřící mezi přední země světa v modernosti, technice, organizačních schopnostech, architektuře a designu.

- Výzkum jako celek je zanedbáván a žádná švédská vysoká škola není v současnosti zařazena mezi světovou špičkou. Nejblíže k tomu má *Karolinska Institutet*. V lékařském výzkumu míra citací za posledních deset let výrazně klesla. Klinický výzkum má problémy se zajišťováním prostor a vědeckého vedení v univerzitních nemocnicích, kde pod vedením krajských rad došlo k posunu ve směru poskytování péče a úspory peněz.

- Vzdělávání nepřináší dostatečně dobré výsledky a je slabé ve srovnání se značnými prostředky, které jsou do něj investovány. Příliš mnoho lidí opouští vzdělávací systém s nedostatečnými kvalifikace. Nízký status učitelského povolání je důležitým vysvětlením malého počtu uchazečů o studium na pedagogické škole vzhledem k počtu studijních míst. To znamená, že kvalita vyučování bude časem klesat. Ve Finsku je situace nesrovnatelně lepší. Dánsko a Švédsko má nejstarší vysokoškolské studenty na světě. Jsou starší jak při přijetí, tak při ukončení školy v porovnání se studenty v podobných zemích. Tomuto problému by měla být věnována pozornost. Je třeba přijmout iniciativy ve všech součástech vzdělávacího systému.

- Mladí lidé projevují jen malý zájem o přírodní vědy a techniku. Naproti tomu v Dánsku se podařilo tento zájem značně zvýšit zavedením opatření, která doporu-

čila dánská Rada pro globalizaci. Jakmile odejdou do důchodu lidé narození ve 40. letech, bude mít Švédsko problémy s nalezením dobrých inženýrů, kteří byli po dlouhou dobu nejdůležitější silnou stránkou země.

- Míra kriminality již není tak nízká, jako podle mezinárodních norem bývala. Vpád organizovaného zločinu ohrožuje významné oblasti švédské společnosti, například bezpečnost života a majetku, víru ve schopnost státu ochránit občany a v neexistenci korupce.
- Schopnost Švédska proměnit kompetence lidí cizího původu v přínos je nepříjemně nízká a mnohem horší než v předcházejícím období růstu v 60. letech.
- Malé podniky se těžko rozrůstají a klima, zvláště pro nové podniky, není příznivé. To se odráží v tom, že Švédsko je mezi zeměmi OECD na posledním místě v počtu lidí zaměstnaných v malých podnicích.
- Konkurence o pozornost ve světě se také zintenzivňuje. Švédsko je závislé na tom, jak je přijímáno zvnějšku. Obchod, investice a schopnost přilákat zahraniční pracovní síly závisí na tom, kolik toho okolní svět o Švédsku ví a jak ho vnímá. Některé studie ukazují, že se o Švédsku v zahraničí ví málo – zvláště v Asii – a že obraz Švédska začíná být zastaralý.

Rada pro globalizaci hodlá analyzovat některé z těchto problémů podrobněji.

Některé předběžné politické závěry

Globalizace nutí k posunu v základních politických předpokladech v mnoha důležitých ohledech.

- Na měnícím se trhu práce musí zabezpečení práce spočívat ve schopnosti lidí přizpůsobovat se měnícím podmínkám, spíše než v ochraně určitého pracovního místa na určitém pracovišti. Volání po zvýšené flexibilitě musí být skombinováno s přístupem založeným výslovně na principu práce, především na dostatečném pojištění a rozsáhlých možnostech k dalšímu odbornému vzdělávání. Princip práce musí být dále rozvíjen tak, aby se zajistil přístup k dalšímu vzdělávání, rekvalifikaci a mzdovému zabezpečení pro všechny během přechodných období.
- Podnikání je třeba podporovat. Ačkoliv hlavní globální podniky zůstanou pro Švédsko důležité, jejich stále slabší spojení se zemí vysvětluje, proč jejich role musí být ve větším rozsahu kombinována s novým dynamickým podnikáním a podmínkami, které umožní růst menším podnikům. Kratší výrobní cykly a intenzivní období inovace znamenají, že staré pravdy o čase, který podniky potřebují k růstu na trhu, nemusí být v budoucnosti použitelné. Hlavní otázkou je, jak účinně mobilizovat švédský rizikový kapitál a vlastníky.
- Je třeba se zaměřit na velké podniky, které mají ústředí ve Švédsku. Vzhledem k plodnému prostředí

pro dynamické skupiny, budou velké podniky i nadále hrát významnou roli v oblasti výzkumu a vývoje, vedlejších produktů, odborné přípravy v mezinárodním podnikatelství, sloužit jako kanály ke globální ekonomice apod. Je důležité vytvořit příznivé prostředí proto, aby švédské podniky nepřesouvaly svá ústředí do jiných zemí a podniky z jiných zemí si zakládaly ústředí ve Švédsku.

- Rozhodnutí učiněná v daňové politice musí být pečlivě zkoumána z hlediska toho, jaký vliv budou mít na růst švédského hospodářství a přitažlivost země pro podnikatele. Některé klíčové faktory jsou totiž v dnešním světě mobilnější než tomu bývalo dříve. To se týká jak kapitálu, tak vysoce kvalifikovaných lidí. Zvláštní pozornost je třeba věnovat daňovým podmínkám pro podnikatelskou činnost. Vláda by neměla přehnaně zdaňovat plody dlouholetého vzdělávání, profesní přípravy a sebevzdělávání. Nespravedlivým rozdílem v daních ve švédských a zahraničních podnicích je třeba se vyhnout. Daňová reforma z 90. let založená na tzv. jednotném principu hodně ztratila na síle.
- Politika rozdělování prostředků by se měla více zaměřovat na zajištění toho, aby všichni měli přístup k dobrému a celoživotnímu vzdělávání a otevřenou cestu k sebezdokonalování. Měla by být uznána pravá hodnota povolání v sociálních službách a ve školství.
- Švédsko by mělo aktivně lákat přední vědce, podnikatelské špičky a také kvalifikované pracovníky: stavitele, strojaře, pečovatelské profese a umělce. V této souvislosti je třeba provést radikální změny v imigrační politice. Žádoucím výsledkem by byl nový regulační rámec řídicí imigraci pracovních sil, přijatý na základě širokého politického konsensu. Švédsko by se mělo v EU zasadit o překonávání nových izolacionistických tendencí na evropské úrovni.

Švédský výzkum na světové úrovni

Spolehlivé studie ukazují, že financování švédského výzkumu z veřejných prostředků se v posledních 10–15 letech snížilo v porovnání s jinými zeměmi. Švédská Rada pro vědu (*Vetenskapsrådet*), agentura pro inovační systémy (VINNOVA) a další hlavní výzkumné instituce předložily v srpnu 2007 vládě sdělení, v němž upozorňují na pokles financování v posledních letech. I když je třeba poznamenat, že šlo o sestup z původně vysoké úrovně, k oslabení došlo, zvláště v oblasti lékařského výzkumu. Navíc nebylo plně financováno podstatné zvýšení počtu vysokoškolských studentů. Odůvodnitelná expanze vysokoškolského vzdělávání byla nucena čerpat prostředky z rozpočtů určených pro vědu a výzkum. Pokles reálných rozpočtů vedl k závažnému oslabení financování některých nejlepších insti-

tucí. V posledních letech se však vytvářely silnější vazby mezi výzkumem a podniky, což lze považovat za vývoj správným směrem.

Univerzity a vysoké školy by měly mít více příležitostí ke zvýšení finančních prostředků přidělených vládou tím, že získají rovnocenné financování od podnikatelského sektoru a soukromých dárců. Vysoké školy by měly mít samostatnější postavení, také proto, aby mohly hrát větší roli v získávání finančních prostředků budoucnosti. To bude pravděpodobně vyžadovat změnu jejich právního postavení.

Na úrovni vlády je třeba nalézt způsoby, jak odstranit institucionální hranice mezi jednotlivými minister-

stvy v případech, kdy se zabývají strategickými problémy, které jsou důležité pro budoucnost a ovlivňují více sfér politiky najednou.

Anna Konopásková

¹ Globaliseringsrådet

Pramen:

Knowledge driven Growth : an initial report by the Globalisation Council. Stockholm, Utbildningsdepartementet 2007. 30 s.

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/28/51/349f3cac.pdf>

Diagnostika kompetencí pomocí bilancování

Kompetence jsou v současné vzdělávací politice důležitým prvkem. Hlavně v odborném vzdělávání představují kompetence (způsobilosti), jimiž mají být vyjadřovány žádoucí výsledky učení, základ projektování vzdělávacích programů i kvalifikačních a hodnotících standardů. Vytipovaných a v projektech stanovených kompetencí se pak používá při hodnocení a uznávání výsledků učení i při posuzování kvality vzdělávání. Článek se zabývá tím, jaké systémy k evidování a hodnocení kompetencí využívají ve Švýcarsku, ve Francii a v Norsku.

Již několik let stoupá zájem o evidování, dokumentaci, hodnocení a uznávání kompetencí. Evropská politika celoživotního vzdělávání a učení podporuje paradigma kompetencí pomocí četných iniciativ. Diagnostika kompetencí stojí na rozhraní mezi kontexty, v nichž byly kompetence získány, a těmi, pro něž mají být užitečné. Široké je i spektrum nabídek sahající od individuální reflexe učební biografie po bilancování kompetencí standardizovaným postupem.

Pohled přes hranice se zaměřuje na tři příklady, které reprezentují různé strategie bilancování kompetencí: švýcarské řízení kompetencí, francouzskou bilanci kompetencí (*bilan de compétences*)¹ a norskou dokumentaci *Realkompetanse*. Švýcarský systém byl nejprve spuštěn jako regionální iniciativa specifická pro odvětví, dva další příklady byly vytvořeny v rámci národního programu a uzákoněny.

Švýcarský systém řízení kompetencí

Švýcarský program kvalifikací pro profesní dráhu (*Schweizerisches Qualifikationsprogramm zur Berufslaufbahn*) společností CH-Q má vytvořením nástroje pro bilancování kompetencí identifikovat potenciál zdrojů daného uživatele v otevřeném postupu orientovaném na proces a podporovat jeho realizaci v kvalifikacích. Postup spočívá v pojetí kompetencí, podle něhož se

kompetence využívají jako kombinace zdrojů k dosažení stanoveného cíle. Zdroje označují soubor dovedností, potenciálů vědomostí, postojů, hodnot a kulturních charakteristik atd. získaných v učebních procesech a v praxi. V bilancování určuje počáteční bod evidování kompetencí osobní cíl uživatele, který disponuje výsledkem bilancování. Tato nabídka má posílit utváření individuálních rozvojových a učebních procesů ve vlastní zodpovědnosti ve smyslu managementu kompetencí pro další profesní a osobní rozvoj.

Sebeřízení kompetencí podle CH-Q zahrnuje:

- diferenciované evidování kvalifikací a kompetencí, získaných formálním a informálním učením a jednáním;
- hodnocení (vlastní a cizí hodnocení) evidovaných učebních výsledků;
- vytvoření osobního profilu kompetencí;
- dokumentaci těchto výsledků a přehled důkazů jako základu pro možnou validaci;
- sestavení akčního plánu.

Bilanci kompetencí lze provádět samostatně i s profesionálním návodem a doprovodem. Poradenství a školení provádějí institucionální nebo individuální poskytovatelé s certifikátem od společnosti CH-Q.

Společnost CH-Q vytvořila certifikační program pro různé stupně nabídek a funkcí. Program je součástí tzv. vzdělávací stavebnice a obsahuje standardní moduly

pro uživatele i pro školení odborníků pro poradenství a vzdělávání. Uznávané nabídky poradenství a školení jsou spojeny s řadou závazných nařízeních:

- dodržování podkladů a směrnic společnosti CH-Q;
- transparentní prezentace rámcových podmínek, cílů, obsahu a organizace nabídky vůči společnosti CH-Q a při uplatňování na trhu;
- zapojení kvalifikovaných odborníků na vzdělávání a poradenství v CH-Q při realizaci nabídky.

Co charakterizuje bilanci kompetencí?

Při bilanci kompetencí se všeobecně jedná o proces reflexe, evidence a hodnocení kompetencí, které jednotlivec získal v různých fázích a oblastech svého života. Osobní kompetence a kompetence vztahující se k profesi se evidují např. k určení pracovního místa a jako podklad pro další plánování vzdělávání a životní dráhy. K formám evidence kompetencí patří např. testování, pasy kompetencí a biografie kompetencí, pracovní zkoušky a situační postupy. Postupy bilancování převážně spočívají v rozsáhlé, vícerozměrové perspektivě. Výsledek bilance nevede ke státem uznávanému certifikátu, často však funguje jako součást postupu uznávání.

Francouzská bilance kompetencí

Francouzská bilance kompetencí (*bilan de compétences*) je postup, na který mají ze zákona nárok všechny výdělečně činné osoby. Nabídka je především zaměřena na posilování vlastní zodpovědnosti výdělečně činných lidí za svůj profesní rozvoj, zvláště tím, že se podporují kýmžena nebo nutná rozhodnutí o životní dráze. Bilanci kompetencí mohou iniciovat výdělečně činné osoby, pracovní správa a podniky, které se obracejí na akreditovaná zařízení soukromých nebo veřejných poskytovatelů. Postup se zaměřuje v co nejširším záběru na profesní cíle nebo cíle vztahující se k profesi bilancující osoby. Výdělečně činné osoby ve Francii mají právní nárok na bilancování svých kompetencí, to však nevede k formální kvalifikaci.

Bilancování mají podle zákona provádět kvalifikovaní poradci. K odborným předpokladům patří absolvování vysokoškolského studia sociálně vědeckého zaměření nebo srovnatelná kvalifikace. Systematické školení není povinné. Zákon zavazuje provádějící zařízení k používání spolehlivých metod a k ochraně osobních dat. Tyto všeobecné směrnice v praxi vedou ke značné variabilitě bilančního postupu. Výběr metod přísluší provádějícímu zařízení či poradci. Běžná je kombinace pohovorů, testů, pracovních zkoušek a profesních klasifikací. Chybějící standardizace postupu vytváří zatím nejednotnou databázi analýz kompetencí mezi provádějícími centry

popřípadě poradci. Praxe se týká otázek zajištění kvality zvolených metod nebo dokumentace bilancování, tzv. souhrnného dokumentu.

Spojením postupu objektivního měření kompetencí s důkladnou sebereflexí se má sledovat rozsáhlé chápání kompetencí. Chápání a pojetí kompetence však nespočívá na žádném definovaném shodném základě, a proto o kvalitě provádění rozhoduje profesionalita daného zařízení a poradce. Významová intence bilancování kompetencí ponechává provádějícím zařízením značný prostor pro interpretaci, takže se celkový postup pokládá spíše za subjektivní.

S *bilan de compétences* není spojena žádná certifikace. Ta je stanovena zvláštním postupem. Validaci vzdělání získaného ze zkušenosti (*validation des acquis de l'expérience* – VAE), která byla zavedena v roce 2002, monitoruje Národní komise profesní certifikace (*Commission Nationale de la Certification Professionnelle* – CNCPC).² Výdělečně činné osoby, které mají zájem, mohou v akreditovaných centrech požádat o portfolio kompetencí a většinou musejí absolvovat doplňkovou zkoušku. Hodnoticí standardy se orientují podle daných specifických kvalifikací. Je-li udělen pouze dílčí certifikát, doporučuje se další vzdělávání.

Norská *realkompetanse*

Norská strategie je označována za reformu kompetencí. K hlavním cílům reformy patří dokumentace a hodnocení souboru nabytých kompetencí, tzv. *realkompetanse*, která se využívá pro účely zvyšování kvalifikace. Koncept zahrnuje znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty člověka. Pro rozvoj postupů jsou směrodatná kritéria, např. znatelný individuální užitek a zohledňování kontextů získávání kompetencí. Reforma má podnítit využívání možností ke vzdělávání a zvyšovat zaměstnatelnost lidí s nízkou kvalifikací.

V pilotním projektu *Realkompetanse* (1999-2002) se uplatnilo pojetí „zdola nahoru“, kdy se podporovalo široké rozpětí regionálních popřípadě místních iniciativ tak, aby se shromáždily zkušenosti s novými metodami a postupy. Během tříleté doby trvání projektu se vytvořily základy národního systému dokumentace a uznávání. Po vyhodnocení výsledků budou principy a prvky postupu pro národní systém dokumentace a uznávání stanoveny zákonem. Postup zde rozlišuje dokumentaci *realkompetanse* a dokumentaci uznávanou státem. První představuje certifikát o individuálních reálných kompetencích dospělého, druhá uvádí dokumentaci kompetencí do vztahu s požadavky a standardy vzdělávacího systému. U uznávání se jedná o postup, při kterém se hodnotí individuální kompetence ve vztahu k různým referenčním oblastem: sekundárnímu vzdělávání,

vyššímu vzdělávání, profesní přípravě, dalšímu vzdělávání a občanské společnosti. Rozmanitost učebních kontextů klade na dokumentaci a uznávání kompetencí různé požadavky. Má zajistit národní rovnocennost mezi postupy v různých oblastech a doplňuje zákonem stanovený nárok výdělečně činného člověka na dokumentaci a hodnocení podle všeobecných standardů.

Všeobecně závazné standardy mají zajistit kvalitu postupů a získat důvěru v systém. Národní postup hodnocení kompetencí zahrnuje tyto kroky:

- informace a poradenství,
- identifikaci a systematizaci,
- hodnocení,
- dokumentaci a certifikát.

V popředí stojí právo jednotlivce na dokumentaci souboru získaných kompetencí; jak a k čemu dokumentaci kompetencí použije, si rozhodne uživatel sám.

Kromě toho existují postupy pro dokumentování a hodnocení kompetencí vztahujících se k práci a profesi. Většinou zahrnují sebehodnocení, které tvoří základ pohovoru a poté hodnocení. Měly by zahrnovat biografii kompetencí, tzv. *curriculum vitae*, pas kompetencí stvrzený zaměstnavatelem.

Na základě zkušeností s *realkompetanse* (dosud více než 20 000 účastníků) se upustilo od původního pojetí jednotného systému validace pro všechny oblasti (vzdělávání, práce, občanská společnost).

V oblasti vzdělávání je realizace systému hodnocení a uznávání individuálních kompetencí pokročilá a právně zakotvená. Pro závazné národní realizační standardy v oblasti práce a občanské společnosti dosud neexistuje právní rámec. Národní středisko pro vzdělávání dospělých (*Nasjonalt senter for voksnes læring – VOX*)³ zvažuje, že bilance kompetencí pro občanskou společnost se bude realizovat prostřednictvím formy budoucího pasu kompetencí, který by se méně vztahoval k odvětví. Tato strategie možná povede k jednotnému rámcovému formátu tohoto instrumentária, které by mohlo zahrnovat různé nástroje pro různá odvětví, profesní skupiny či organizace občanské společnosti. Snahám o hodnocení a uznávání získaných kompetencí zaměstnanců se dosud dostává ze strany zaměstnavatelů malé podpory. Vliv na to mají různé faktory, např. námitky zaměstnanců vůči využívání těchto informací v době rušení pracovních míst či obavy ze strany zaměstnavatelů, že by zaměstnanci

mohli brát uznávání svých reálných kompetencí jako podnět k novým platovým požadavkům.

Transfer kompetencí mezi různými oblastmi je úkolem budoucnosti

Systematická reflexe a hodnocení individuálních výsledků učení v rámci bilance kompetencí získávaných celoživotně nabývá na významu. Akceptování výsledku bilancování za hranicemi dané oblasti, zvláště jeho ekonomické zhodnotitelnosti, však dosud nedopadá dobře. Zakotvení právního nároku na dokumentaci souboru získaných kompetencí na tom mění jen málo.

Představené postupy dokumentují šíři instrumentů bilance kompetencí podnikové, regionální a národní úrovně. V otázkách řízení a zajišťování kvality vykazují pojetí „shora dolů“ i „zdola nahoru“ heterogenitu, která omezuje srovnatelnost a spolehlivost výsledků a ovlivňuje přenos jejich výsledků mezi různými referenčními oblastmi. Problematika přenosu je při bilanci kompetencí ústředním problémem. Při pokusu norského pilotního projektu používat model pasu kompetencí na bázi práce jako výchozí bod při uznávání ve vzdělávacím systému se projevil rozdíl mezi hodnocením výsledků učení v pracovním životě a ve vzdělávání. Podniky mají zájem na doložení toho, jaké úkoly ve vztahu k požadavkům a procesům specifickým pro podnik může zaměstnanec nebo uchazeč zvládnout, vzdělávacím zařízením jde o zjištění kompetencí nebo jejich deficitu u uchazeče ve vztahu ke specifickému kurikulu nebo zkušebnímu řádu. Vzhledem k těmto rozdílným úrovním je nutný převod bilance kompetencí provedené v pracovním či občanském kontextu, do kontextu vzdělávacího programu. Mechanismy převádění je třeba ještě vytvořit.

Přeložila Jana Šatopletová

¹ Viz *Pokusy o certifikaci kompetencí získaných vně vzdělávacího systému. Zpravodaj, 1999, č. 3, č. 3-5.*

² Viz *Čiháková, Hana. Certifikace profesních zkušeností ve Francii. Zpravodaj, 2003, č. 3, s. 9.*

³ <http://www.vox.no/>

Pramen:

Haase, Klaudia. Kompetenzdiagnostik durch Kompetenzbilanzierung – ein Blick zu den europäischen Nachbarn. Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis, 2007, Nr. 6, S. 10-13, 32.

Co nového v časopisech

<p>European journal of vocational training</p> <p>LASSNIGG, Lorenz Improving the quality of the supply-demand-match in vocational education and training by anticipation and 'matching policy'. [<i>Zlepšování kvality souladu nabídky a poptávky v odborném vzdělávání a přípravě anticipací a "politika přiřazování".</i>] EJVT, 2008, no. 44, p. 9-31, 7 obr., lit. 25.</p> <p>Důsledky rámce pro zlepšování souladu nabídky a poptávky v odborném vzdělávání politikou zlepšení kvality použitím metod anticipace a předpovídání. Analýza rakouského systému anticipace identifikovala některé základní aspekty této politiky. Analýza se zaměřila na dva problémy: pozorování a měření souladu, předpovídání jako strategie anticipace budoucích potřeb.</p>	<p>JØRGENSEN, Anja Lindkvist V. Changing an award-winning system - for better or for worse? [<i>Změnit systém, který získal cenu, za lepší nebo horší?</i>] EJVT, 2008, no. 44, p. 89-109, 2 tab., 2 obr., lit. 51.</p> <p>Článek se zabývá posledními strukturálními změnami v dánském systému odborného vzdělávání a přípravy (OVP), který byl dosud charakterizován principem alternace mezi praktickou přípravou a teoretickým vyučováním. Strukturální změny lze popsat jako posun paradigmatu, který může být chápán jako regrese ve srovnání s dánským systémem OVP, jenž dostal v roce 1999 Bertelsmannovu cenu. Tento posun lze také do určité míry chápat jako krok zpět v dosahování politických programů a cílů, např. Lisabonské strategie.</p>
<p>MACHADO, Julien Forms of continuing training in the workplace: a result of social meanings? A comparison between Austria and France. [<i>Formy dalšího vzdělávání na pracovišti: důsledek sociálních významů? Srovnání mezi Rakouskem a Francií.</i>] EJVT, 2008, no. 44, p. 32-48, 4 tab., lit. 31.</p> <p>Šetření další profesní přípravy (CVTS) ukázalo, že rakouští a francouzští zaměstnavatelé málo využívají neškolní druhy profesní přípravy (přípravu na pracovišti, sebezvdělávání, <i>job rotation</i>, učňovství, kroužky kvality atd.). Autor článku hledá důvody, proč jsou tyto dvě země v EU výjimkou. I když některé národní, institucionální a strukturální charakteristiky společné oběma zemím mohou být částečným vysvětlením pro toto pojetí dalšího vzdělávání, tvoří jen část podobností mezi Rakouskem a Francií v této oblasti. Přijetí společného sociálního pojetí profesní přípravy může proto být vysvětlením reakce zaměstnavatelů.</p>	<p>MURRAY, Åsa and SUNDIN, Sven Student flows and employment opportunities before and after implementation of a third year in vocational programmes at upper secondary school. [<i>Toky studentů a možnosti zaměstnání před zavedením třetího ročníku v profesních programech gymnázií a po něm.</i>] EJVT, 2008, no. 44, p. 110-130, 5 tab., 1 obr., lit. 20.</p> <p>Studie popisuje statistické údaje o žácích před nejnovější reformou gymnázií a po ní. Reforma zavedla v profesních programech třetí ročník, nový systém známkování a nové vstupní požadavky. Základem studie byly statistické údaje. Výsledky ukázaly, že po uskutečnění reformy prudce vzrostly počty studentů, kteří opustili gymnázium před ukončením. Většina z nich však opustila školu až v průběhu třetího ročníku. Možnosti zaměstnání byly pro tuto skupinu mnohem lepší než pro ty, kteří odešli ze školy v prvním nebo druhém ročníku.</p>
<p>Journal of vocational education and training</p> <p>AKOOJEE, Salim FET college lecturers: the 'devolving' link in the South African skills development equation. [<i>Lektori ve školách dalšího vzdělávání: přenášení spojení v jihoafrické rovnici rozvoje kvalifikací.</i>] JVET, Vol. 60, 2008, no. 3, p. 297-313, 4 tab., lit. 38.</p> <p>Národní pozornost věnovaná rozvoji kvalifikací se zaměřila na roli škol dalšího vzdělávání a přípravy v poskytování vzdělávání střední úrovně, které je nezbytné pro splnění úkolů rozvoje státu. Pozornost se upřela zejména na reorganizaci a racionalizaci struktury škol rozvojem infrastruktury s užitím rekapitalizačních fondů, obnovou kurikula a navrhovaným zvýšením počtu žáků na víc než milion do roku 2014. Změny předpokládají, že učitelé budou motivovanou a efektivní složkou systému odborných škol. Článek však ukazuje, že tomu tak není. Změny ve složení a kvalitě učitelských sborů ještě nebyly provedeny. Vliv bude mít i nová legislativa, v níž se o učitelích mluví jako o lektorech a odpovědnost za jejich vzdělávání se přenáší ze státu na řídicí orgány školy.</p>	<p>SAGER, Fritz Securing the long-term bases of the dual system: a realistic evaluation of apprenticeship marketing in Switzerland. [<i>Zabezpečení dlouhodobých základů duálního systému: reálná evaluace marketingu učňovství ve Švýcarsku.</i>] JVET, Vol. 60, 2008, no. 3, p. 327-341, lit.26.</p> <p>Duální systém profesní přípravy využívající přípravu v podniku i docházku do profesní školy je považován za úspěšný model pro snižování nezaměstnanosti mladých lidí. Avšak problémem jsou klesající počty učebních míst. Strategie pro jeho záchranu zahrnuje stimuly nabízené podnikům, aby vytvářely nová učební místa. Studie zkoumá nezbytné podmínky pro úspěšné ovlivňování počtu učebních míst prostřednictvím marketingu učňovství. Srovnání kvalitativních případových studií šesti projektů ukazuje, že kontext ve smyslu základních strukturálních podmínek a politické citlivosti má důležitou roli pro zdar projektu. Mnohem důležitější je však forma projektu. Ta zohledňuje chování zapojených aktérů, výběr opatření a organizaci projektu. Studie zdůrazňuje kombinované účinky těchto faktorů.</p>

Nové knihy v knihovně

KRÁL, Jindřich.

Moderní knihářství : souborné zpracování poznatků oboru. Ilustrace Jindřich Král. 1. vyd. Brno : Knihář ; Tišnov : Sursum, 1999. 474 s. ISBN 80-901924-8-3 Sg. 26671

V druhé polovině 19. století začíná v českých zemích obrodný proces umělecké knižní vazby. V roce 1873 je založeno při pražské Škole zlatnické oddělení pro ruční knižní vazby. ... Přichází doba secese s krásnými nakladatelskými vazbami navrhovanými zejména Viktorem Olivou, které zhodnocují teprve generace druhé poloviny 20. století...

KLÍNSKÝ, Petr, CHROMÁ, Danuše, TESAŘOVÁ, Svatava a JANÁK, Michal.

Finanční gramotnost : obsah a příklady z praxe škol. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. 96 s. + CD ISBN 978-80-87063-13-2 Sg. 26672

Vyrovňovací ceny. Používají se u prodejen, které mají širší sortiment ... Některé druhy mají výrazně nízké ceny, což se vyrovnává vyššími cenami jiných produktů (např. výhodné ceny masa, jogurtů se vyrovnají vyššími cenami zeleniny). ... Jiná varianta se používá u produktů, ke kterým je nutno často kupovat spotřební materiál. Pak je samotný produkt relativně levný a zisk pochází především z prodeje materiálu (nebo náhradních dílů), např. ceny tiskáren a náplní do nich.

KOFROŇOVÁ, Olga a VOJTĚCH, Jiří.

Analýza školních vzdělávacích programů - 2007 : analýza ŠVP zpracovaných na základě rámcových vzdělávacích programů v pilotních školách projektu Pilot S. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. 33 s. Sg. 26673

... školy zpracovávají školní vzdělávací programy s určitou invencí a kreativitou, která zohledňuje jejich vnitřní potřeby a silné stránky. Překračují tak požadavky rámcového vzdělávacího programu i metodiky tvorby ŠVP, což umožňuje pozitivně inspirovat další školy.

Podpora rozvoje oborových a předmětových didaktik v odborném vzdělávání : sborník příspěvků z 2. konference partnerství TTnet v ČR. Editoři: Karel Ouroda, Richard Veleta, Zlatica Dorková. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. 55 s. ISBN 978-80-87063-05-07 Sg. 26674

BERGZOG, Thomas.

Beruf fängt in der Schule an : die Bedeutung von Schülerbetriebspraktika im Rahmen des Berufsorientierungsprozesses. [Povolání začíná ve škole. Význam podnikové praxe žáků v rámci procesu profesní orientace.] Bielefeld : Bertelsmann, 2008. 61 s. (Schriftenreihe des Bundesinstituts für Berufsbildung Bonn. Berichte zur beruflichen Bildung) ISBN 978-3-7639-1115-8 Sg. 26675

Planspiele in der beruflichen Bildung : Auswahl, Konzepte, Lernarrangements, Erfahrungen - aktueller Planspielkatalog 2008 : Multimedia-Publikation mit CD-ROM : mit einer

Einführung in die Planspieldidaktik, einer aktualisierten Planspielübersicht auf CD-ROM, Beispielen, Erfahrungsbeiträgen zur Anwendung von Planspielen sowie mit einem Internet-Planspielforum. [Plánovací hry v profesním vzdělávání. Výběr, koncepty, učební uspořádání, zkušenosti – aktuální katalog plánovacích her 2008.] Ulrich Blötz (Hrsg.). 4., überarb. Aufl. Bielefeld : Bertelsmann, 2008. 280 s. + CD. (Schriftenreihe des Bundesinstituts für Berufsbildung Bonn. Berichte zur beruflichen Bildung) ISBN 978-3-7639-1114-1 Sg. 26676

Ausbildungskonzepte und neue Medien in der überbetrieblichen Ausbildung. [Učební osnovy a nová média v nadpodnikovém vzdělávání.] Falk Howe, Jürgen Jarosch, Gert Zinke (Hrsg.). Bielefeld : Bertelsmann, 2008. 296 s. (Schriftenreihe des Bundesinstituts für Berufsbildung Bonn. Berichte zur beruflichen Bildung) ISBN 978-3-7639-1119-6 Sg. 26677

SLOANE, Peter F.E.

Zu den Grundlagen eines Deutschen Qualifikationsrahmens (DQR) : Konzeptionen, Kategorien, Konstruktionsprinzipien. [K základům Německého rámce kvalifikací (DQR). Koncepte, kategorie, konstrukční principy.] Bielefeld : Bertelsmann, 2008. 126 s. (Schriftenreihe des Bundesinstituts für Berufsbildung Bonn. Berichte zur beruflichen Bildung) ISBN 978-3-7639-1118-9 Sg. 26678

Ausbildungschancen und Verbleib von Schulabsolventen. [Šance na vyučení a učební místo u absolventů škol.] Ursula Beicht, Michael Friedrich, Joachim Gerd Ulrich (Hrsg.). Bielefeld : Bertelsmann, 2008. 333 s. (Schriftenreihe des Bundesinstituts für Berufsbildung Bonn. Berichte zur beruflichen Bildung) ISBN 978-3-7639-1120-2 Sg. 26679

CEDEFOP

Evaluation of Eurostat education, training and skills data sources. [Evaluace zdrojů dat Eurostatu o vzdělávání, profesní přípravě a kvalifikacích.] Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2008. 123 s. (Cedefop Panorama series) ISBN 978-92-896-0504-5 Sg. 26680

Znovuobjevené knihy

ATTENBOROUGH, David

Život na Zemi. 1. vyd. Praha : Panorama, 1986. 341 s. (Knihy o přírodě) Sg. 24015

Peří, na němž tolik závisí život ptáka, se pravidelně obnovuje pelicháním, a to obvykle jednou ročně. I průběžně však vyžaduje trvalou péči a údržbu. Ptáci se proto pravidelně koupou, nebo se popelí v prachu. Rozčepýřená pera pečlivě urovňávají a urousané nebo zohýbané prapory pročesávají zobákem. Paprsky praporu přitom protahují mezi čelistmi a tisknou je dohromady, takže se uvolněné háčky znovu do sebe zaklesnou jako zoubky zdrhovadla. Pero opět dostane hladký a souvislý povrch.

Zajímavé internetové adresy

Evropský inovační a technologický institut

EIT je první iniciativou EU pro podporu inovací v Evropě. V září zahájil svou činnost zasedáním správní rady. Institut sídlí v Budapešti. Na jeho stránkách však zatím mnoho nenajdete. Je tam velmi stručný plán činnosti do roku 2011 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 294/2008 ze dne 11. března 2008, kterým se Evropský inovační a technologický institut zřizuje. <http://ec.europa.eu/eit/>

Europeana

Europeana – evropská digitální knihovna, muzeum a archiv bude spuštěna 20. listopadu 2008 a bude poskytovat digitalizované knihy, filmy, obrazy, zvukové nahrávky a archivy z největších evropských sbírek. <http://www.europeana.eu/>

European Destinations of Excellence (EDEN)

Titul Výjimečná evropská destinace, který má přiléhavou zkratku EDEN, byl letos udělen dvaceti *nejlepším destinacím s nehmotným místním dědictvím v Evropě*. Mezi nimi bylo i Slovinsko. Termín nehmotné místní dědictví znamená například místní kuchyni, řemesla, umění nebo život na venkově. <http://ec.europa.eu/enterprise/tourism/>

Férový obchod

Chcete koupit originální vánoční dárky a zároveň prospět dobré věci? Pak zkuste *Fair Trade*. Je to obchod, ne charita. Snaží se do mezinárodního obchodu zahrnout etická pravidla a zásady. Fair Trade přímo podporuje výrobce z rozvojových zemí. Dodržuje tři aspekty: ekonomický – výrobci dostávají odměnu, která odráží vynaložené úsilí a umožňuje důstojné živobytí; sociální – zaměstnancům je zaručena zákonná minimální mzda a základní sociální a zdravotní zabezpečení; ekologický – šetrnost k životnímu prostředí. <http://www.nama.cz>

Science in School

Je to časopis, který má inspirovat učitele přírodovědných předmětů po celé Evropě. Věnuje se biologii, fyzice, chemii, matematice, vědám o Zemi, technice a lékařství a zaměřuje se též na interdisciplinární práci. Každé číslo obsahuje vyučovací materiály, zprávy o nejnovějších výzkumech, rozhovory s mladými vědci, recenze nových knih a informace o akcích pořádaných pro učitele. Na webových stránkách jsou některé články přeloženy do češtiny *dobrovolníky*, kvalitu překladu je třeba posuzovat podle toho. <http://www.scienceinschool.org>